

Chapter: 1 to 5 & 1 to 3

प्र.1. (अ) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून पुढील विधाने पूर्ण लिहा. (3)

- 1) 'जीवन शिक्षण' हे मासिक ..... संस्थेमध्ये प्रकाशित केले जाते.
अ. बालभारती   ब. विद्या प्राधिकरण
क. विद्यापीठ शिक्षण आयोग   ड. महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडल
- 2) ..... च्या दशकाच्या शेवटी जम्मू आणि काश्मीर मधील असंतोषाला सुरूवात झाल्याचे दिसते.
अ. १९७०   ब. १९८०   क. १९६०   ड. १९९०
- 3) १९५९ मध्ये मिझोरम प्रदेशात दुष्काळाच्या काळात मिझो नेते ..... यांनी सामान्य जनतेसाठी कार्य केले.
अ. अंगामी झापू फिझो
ब. लालडेंगा
क. प्रफुल्लकुमार महन्तो
ड. शंकरराव चव्हाण

(ब) पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील चुकीची जोडी ओळखून लिहा. (3)

1)	व्यक्ती	विशेष
i.	जाल कूपर	टपाल तिकीट अभ्यासक
ii.	कुसुमाग्रज	कवी
iii.	अण्णा भाऊ साठे	लोकशाहीर
iv.	अमरशेख	चित्रसंग्राहक

2)	व्यक्ती	कार्य
i.	जे. पी. नाईक	कोठारी आयोगाच्या कामकाजात मोलाचे योगदान.
ii.	डॉ. आर. एच. दवे	किमान अध्ययन क्षमतांचे तक्ते विकसित केले.
iii.	पी. पार्थसारथी	मुक्त विद्यापीठ
iv.	एकनाथ चिटणीस	दूरस्थ शिक्षण

3)	
i.	आर्थिक उदारीकरण - श्री. पी. वी. नरसिंहराव
ii.	हरितक्रांतीचे जनक - डॉ. एम. एस. स्वामीनाथन
iii.	धवलक्रांती - डॉ. होमी भाभा
iv.	ओ.बी.सी साठी आरक्षणाची शिफारस - श्री. बी. पी. मंडल

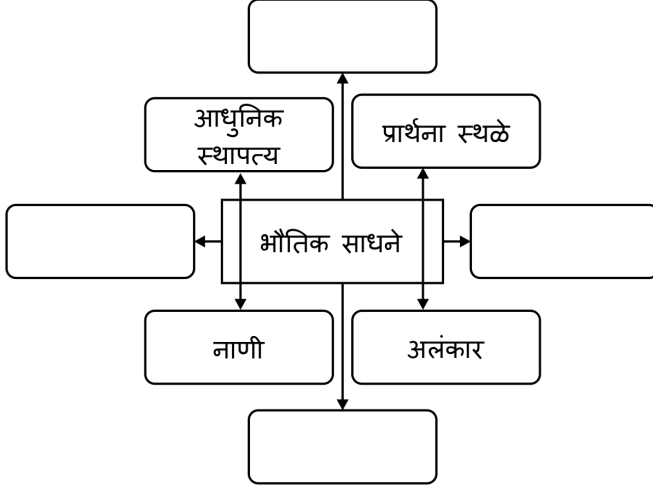
प्र.2 (अ) दिलेली सूचनांप्रमाणे कृती करा. (कोणतीही दोन)

(4)

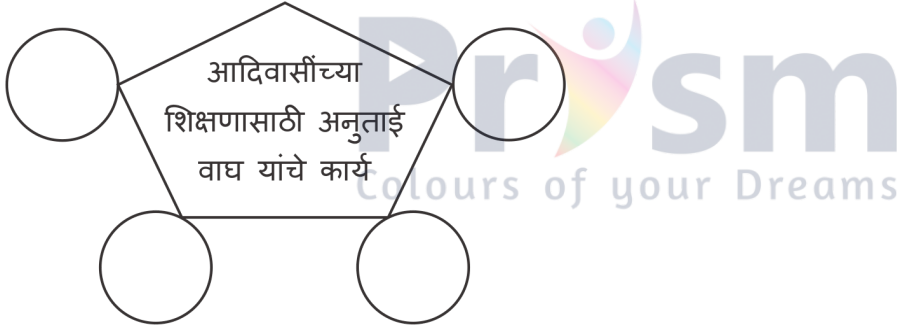
1)

2) कंसात दिलेल्या साधनांच्या द्वारे आकृतिबंध तक्ता पूर्ण करा.

3)

(ब) थोडक्यात टिपा लिहा : (कोणतीही दोन)

(4)

1) ऑपरेशन ब्लू स्टार

2) इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट (IIM).

3) मौखिक साधने:-

प्र.3 पुढील विधाने सकारण स्पष्ट करा. (कोणतीही दोन)

(4)

1) भारतात नियोजन आयोग निर्माण करण्यात आला.

2) गिरणी कामगार संपावर गेले.

3) NCERT ची स्थापना करण्यात आली.

4) नक्षलवाद हा देशाच्या अंतर्गत सुरक्षेपुढील आव्हान ठरू लागला.

प्र.4 पुढील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(4)

प्र.4

(4)

धर्माधता हा जमातवादाचा पाया आहे. धर्माधतेमुळे व्यापक राष्ट्रीय हिताचा विसर पडतो. भिन्नधर्मीयांचा एकमेकांवरचा विश्वास उडतो. परस्परांविषयी त्यांना संशय वाटू लागतो. परधर्मीय देशबांधवांना शत्रू लेखले जाते. एकमेकांच्या सणासुदीच्या प्रसंगी एकत्र येणेही कमी होऊ लागते. नागरिक म्हणून सर्वांनी रास्त मागण्यांसाठी व हक्कांसाठी संघटित होणेही अशक्य होऊन बसते. धर्माधतेमुळे भोवतालच्या घटनांकडे, माणसांकडे बघण्याची दृष्टीच कलुषित होऊन जाते.

काही लोक आर्थिक व सामाजिक प्रश्नांचा विचारही आपापल्या धर्माच्या चौकटीतूनच करू लागतात आपण विशिष्ट धर्माचे असल्यामुळे राजकारणात प्रभावशून्य आहोत असे सर्वच धर्मातील काही व्यक्तीना वाटले. आपल्यावर सतत अन्याय होतो आहे अशी त्यांची समजूत होते. आपल्या समाजाबाबत सरकार पक्षपातच करत आहे अशी भावना बळावते. अशा व्यवस्थेत ते आपल्या धर्माविषयी, धर्मबांधवांविषयी हळवे बनतात आपल्या धर्माच्या लोकांबाबत कोणी काही बोलले किंवा धार्मिक प्रतीकांचा कळत-नकळत कोणी अपमान केला तर यातूनच दंगली पेटतात. शेकडो निरपराध जीव मारले जातात. कोटयावधी रुपयांच्या सार्वजनिक मालमत्तेचे नुकसान होते. सार्वजनिक शांतता नष्ट होते. दंगलीतील कटू आठवणीमुळे माणसांची मने दुरावतात. आणि एकमेकांबद्दलच्या विश्वासाला तडा जातो.

- i. जमातवादाचा पाया कोणता आहे ?
- ii. कोणत्या परिस्थितीत दंगली होतात?
- iii. आपल्या समाजाबाबत पक्षपात होत आहे अशी भावना का निर्माण होते.

प्र.5 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन)

(6)

- 1) भौतिक साधनांत कोणत्या साधनांचा समावेश होतो.
- 2) खडू- फळा (ऑपरेशन ब्लॉक बोर्ड) या योजनेत कोणत्या उपक्रमांचा समावेश होता ?
- 3) प्रदेशवाद केव्हा बळावतो ?
- 4) हरितक्रांती म्हणजे काय ? हरितक्रांतीचे जनक कोण आहेत.

राज्यशास्त्र

प्र.6 दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय लिहा.

(2)

- 1) भारताचे ..... भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचा एक महत्त्वाचा भाग आहे.
अ. अणुचाचणी धोरण ब. आण्विक धोरण
क. शस्त्रास्त्र धोरण ड. अलिप्ततावादी धोरण
- 2) एनडीसी कोठे आहे?
अ. पूणे ब. दिल्ली क. चेन्नई

प्र.7 पुढील विधाने चूक की बरोबर ते सकारण स्पष्ट करा. (कोणत्याही दोन)

(4)

- 1) मानवी सुरक्षिततेसाठी दहशतवाद नष्ट करणे आवश्यक आहे.
- 2) जागतिकीकरणामुळे गरीब व श्रीमंत राष्ट्रांमधील दरी कमी झाली.
- 3) भारताच्या संविधानातील मार्गदर्शक तत्वांमध्ये राज्याने परराष्ट्र धोरण कसे आखावे याविषयी तरतूद केली आहे.

प्र.8 (अ) पुढील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणतीही एक)

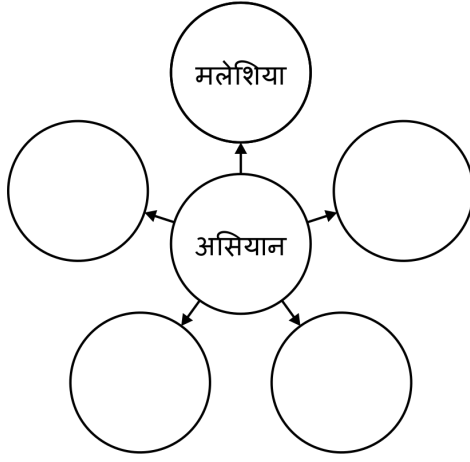
(2)

- 1) टिपा लिहा : गृहरक्षक दल
- 2) टिपा लिहा:- द्विध्रुवीकरण

(ब) दिलेली संकल्पनाचित्रे पूर्ण करा. (कोणतीही एक)

(2)

1)

2) सुरक्षा दलाविषयी पुढील तक्ता पूर्ण करा.

क्र.	सुरक्षा दलाचे नाव	कार्ये	प्रमुख	सध्या कार्यरत प्रमुखाचे नाव
i.	भूदल	.....	.....	.....
ii.	.....	.....	अॅडमिरल	.....
iii.	.....	भारताच्या हवाई, सीमा व अवकाशाचे रक्षण करणे.	.....	.....

प्र.9 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतीही एक)

(2)

1) भारताचे परराष्ट्र धोरण कोणत्या मूल्यांवर आधारित आहे?

2) श्रीमंत देश आणि गरीब देश अशी काही विभागणी असते का?